

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ
การนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ*
FACTORS INFLUENCING THE SUCCESS OR FAILED OF
IMPLEMENTATION OF THE GOVERNMENT WELFARE CARD POLICY

รชต จุฑาพิว

Rachata Juthaphiw

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Public Administration, National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: rachata.juthaphiw.1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 2) ระดับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 3) ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีรายได้ไม่เกิน 2,000 บาทต่อเดือน จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในจังหวัดที่มีปัญหาความจนเรื้อรังติดต่อกันมากกว่า 5 ปี จำนวน 623 คน โดยใช้สูตรคำนวณตามสูตรทาร์โย ยามาเน่ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาเชิงวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) 2) ระดับความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) 3) ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาความยุ่งยากในการลงทะเบียน ปัญหาด้านการเดินทาง ปัญหาการยืนยันตัวตน ปัญหาด้านการสื่อสาร รวมทั้งปัญหาด้านความเข้าใจในสิทธิการใช้บัตร และปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความยากจน, นโยบายของรัฐ, บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, ความสำเร็จ

Abstract

The objectives of this research article were to study; 1) Study of factors influencing the success or failure of the government welfare card policy. 2) The success or failure of the state welfare card policy. 3) Problems and Obstacles in Implementing the welfare card policy. This was a Mixed method Research both qualitative and quantitative research. Key informants are ten people in Kalasin Province with an income of no more than 2,000 baht per month and the

purposive sampling technique was used in this process. The sample group was 623 people in the provinces with chronic poverty for more than 5 years, using the Taro Yamane formula and a multi-stage random sampling method. Research tools are interviews form and questionnaire forms. Qualitative data were analyzed by the descriptive method, and quantitative data were analyzed by mean and standard deviation. The hypotheses were tested by multiple regression analysis. The results showed that 1) The overall factors influencing the success of the welfare card policy implementation were at high levels ($\bar{X} = 4.21$). 2) The success level of the overall implementation of the welfare card policy was a high-level ($\bar{X} = 4.11$). 3) Problems and obstacles in implementing the welfare card policy are as follows: Difficulty in registering, travel problems, identity verification problems, communication problems, and the problem of understanding the right to use the card. Environmental factors influenced the success or failure of implementation of the state welfare card policy at a high level with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Poverty, State Policy, Government Welfare Card, The Successful

บทนำ

ความยากจนเป็นสภาวะการณ์ที่มีอยู่ในสังคมไทยมาโดยตลอด และตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวิทย์ ศิริพรรณปัญญา กล่าวว่า ปัญหาดังกล่าวนี้นับเป็นปัญหาที่ภาครัฐให้ความสำคัญและดำเนินการจัดทำนโยบายเพื่อแก้ปัญหาโดยตลอด (จารุวิทย์ ศิริพรรณปัญญา, 2564) ซึ่งตรงกับทฤษฎีของ เสาวลักษณ์ งามวิทย์โรจน์ กล่าวว่า ความยากจนในสังคมไทยเป็นปัญหาที่ทุกรัฐบาลต่างให้ความสำคัญในการแก้ไขเยียวยาและเป็นหนึ่งในนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ (เสาวลักษณ์ งามวิทย์โรจน์, 2562) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากรายงานสรุปสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี พ.ศ. 2559 พบว่า ในรอบเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยในภาพรวมดีขึ้น โดยสัดส่วนความยากจนลดลงจากร้อยละ 65.17 ในปี พ.ศ. 2531 เหลือร้อยละ 8.60 คิดเป็นจำนวนคนจนประมาณ 5.81 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2559 และมีคนเกือบจน (Near Poor) จำนวน 5.79 ล้านคน ซึ่งเมื่อรวม “คนจน” กับ “คนเกือบจน” พบว่า มีจำนวน 11.6 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 17.20 ของประชากรทั้งหมด และเมื่อพิจารณาจากช่องว่างของความยากจน (Poverty Gap) และความรุนแรงของปัญหา พบว่า ในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 7.80 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือร้อยละ 1.42 ในปี พ.ศ. 2559 ส่วนความรุนแรงของปัญหาความยากจนลดลงจากร้อยละ 2.69 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือร้อยละ 0.38 ในปีพ.ศ. 2559 (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2561)

เมื่อพิจารณาในระดับครัวเรือน พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนครัวเรือนยากจนจำนวนทั้งสิ้น 1.4 ล้านครัวเรือนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.51 ของครัวเรือนทั้งหมด และเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 ที่มีจำนวนครัวเรือนยากจนประมาณ 1.31 ล้านครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความยากจนตามระดับความรุนแรง พบว่า ในปีพ.ศ. 2563 คนยากจนมีจำนวนมาก ถือเป็นกลุ่มคนที่มีความยากจนในด้านตัวเงินที่รุนแรง มีจำนวนทั้งสิ้น 1.61 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.31 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นจากจำนวน 1.28 ล้านคน หรือร้อยละ 1.84 ของประชากรทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2562 ขณะที่คนยากจนน้อย มีจำนวน 3.14 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 4.52 ของประชากรทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจาก 3.05 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 4.40 ของประชากรทั้งประเทศในปีพ.ศ. 2562 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) สำหรับคนเกือบจนเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงที่จะเป็นคนยากจนได้ง่าย พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 5.14 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.40 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งลดลงจากจำนวน 5.4 ล้านคน หรือร้อยละ 7.80 ในปีพ.ศ. 2562 และเมื่อพิจารณาย้อนกลับไปถึงนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลที่ผ่านมาได้ดำเนิน

นโยบายลด/กำจัดความยากจน พบว่า หลายรัฐบาลในอดีตมีโครงสร้างการบริหารนโยบายความยากจนประกอบด้วย คณะกรรมการระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยที่การปฏิบัติงานของรัฐบาลในอดีต พบว่า เริ่มให้ความสำคัญกับข้อมูลสารสนเทศ อาทิ การจดทะเบียนคนจนในปีพ.ศ. 2547 และต่อมาเริ่มมีโครงการแก้ปัญหาความยากจนในรูปแบบใหม่ตามออกมา เช่น การแปลงทรัพย์สินให้เป็นทุน การขึ้นทะเบียนคนจน เป็นต้น

โครงการดังกล่าวมาถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความยากจน แต่อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคขาดการบูรณาการ ขาดระบบการประเมิน และการมอบหมายความรับผิดชอบ ดังนั้น การคิดใหม่ทำใหม่ในระดับพื้นที่เพื่อบูรณาการมาตรการช่วยเหลือคนจนจึงกลายเป็นโจทย์สำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยในช่วงที่ผ่านมาภาครัฐโดยรัฐบาลต่าง ๆ ได้ดำเนินมาตรการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและแก้ปัญหาความยากจน แต่ยังคงขาดประสิทธิภาพไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยได้ตรงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการดำเนินมาตรการ ส่งผลให้กลุ่มบุคคลที่มีรายได้น้อยที่แท้จริงได้รับประโยชน์จากการดำเนินมาตรการของรัฐน้อยมาก ภาครัฐจึงได้ดำเนินการโครงการลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา และการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐในปีพ.ศ. 2559 พบว่า มีผู้มีรายได้น้อยมาลงทะเบียนทั้งสิ้นจำนวน 14,176,170 คน และได้มีการตรวจสอบเสร็จสิ้น ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2560 พบว่า มีผู้ที่ผ่านคุณสมบัติจำนวน 11,431,681 คน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีมากถึง 11,431,681 คน ซึ่งนับเป็น 2 เท่าของ 'คนจน' ที่ได้รับการคำนวณอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการซึ่งช่องว่างดังกล่าวเกิดจากหลักเกณฑ์ในการคัดคนที่สามารถลงทะเบียนได้อย่างขาดความรัดกุม

โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน พบว่า ยังมีปัญหาหลายประการ อาทิ ผู้ได้รับบัตรสวัสดิการที่ไม่ได้มีฐานะยากจนอย่างแท้จริง และคนจนจำนวนหนึ่งที่มีความเหมาะสมจะได้รับสวัสดิการแต่กลับถูกตัดสิทธิไป เนื่องจากมีข้ออยู่เกี่ยวกับบัญชีเงินฝากของกลุ่ม ออมทรัพย์หรือกลุ่มสวัสดิการ ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับศรพล ตูละเสถียร และคณะตั้งข้อสังเกตว่า การจัดสวัสดิการที่ผ่านมายังมีช่องว่างหลายประการ ได้แก่ 1) เกณฑ์ในการพิจารณา 2) สวัสดิการบางประเภทผู้มีสิทธิส่วนหนึ่งไม่มีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ เป็นต้น (ศรพล ตูละเสถียร และคณะ, 2560) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการหรือนโยบายการให้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ผ่านมานั้น ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนหรือลดภาระของประชาชนได้สำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งจากความสำคัญของปัญหาความยากจนและบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญจึงวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ โดยผลการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและพัฒนานโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และสามารถลดภาระและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเพื่อเป็นการเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์และเป็นไป

ตามหลักสากล การวิจัยนี้จึงได้ดำเนินการยื่นขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 คน การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นไปตามแนวคิดของ Delbecq, A. L. et al. พบว่า ขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมที่สุดคือ 7 - 21 คน (Delbecq, A. L. et al., 1975) และใกล้เคียงกับ Näyhä, A. ได้นำเสนอขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ที่ 9 - 23 คน (Näyhä, A., 2014) และในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ข้อมูลเกิดการอิ่มตัว (Saturation) เมื่อทำการสัมภาษณ์ถึงคนที่ 10 ผู้วิจัยจึงหยุดทำการสัมภาษณ์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Delbecq, A. L. et al. จากนั้นใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 2,000 บาทต่อเดือน

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 248,149 คน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีปัญหาความจนเรื้อรังติดต่อกันมากกว่า 5 ปี ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในจังหวัด จำนวน 623 คน โดยใช้สูตรคำนวณตามสูตรทาร์ยามาเนที่ความเชื่อมั่น 96% และยอมรับความคลาดเคลื่อน e เท่ากับ .04 (Yamane, T., 1973) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้แก่การสุ่มแบบจัดชั้น และการสุ่มอย่างง่าย

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$\text{แทนค่าในสูตร } n = \frac{248,149}{1 + 248,149(.04)^2}$$

$$n = 623 \text{ คน}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและแบบสอบถามมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ตัวแปรที่นำไปสู่การสร้างแนวประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จากนั้นนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้
2. การสร้างแบบสอบถาม ดำเนินการโดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตัวแปรที่นำไปสู่การสร้างข้อคำถาม
3. การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าระหว่าง 0.66 - 1.00 จากนั้นนำไปการทดสอบค่าความเชื่อมั่น โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในการวิจัย 30 ชุด จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าเกินกว่า 0.75 หมายความว่าแบบสอบถามมีคุณภาพสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวันเวลาที่นัดหมาย โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเผชิญหน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยจัดพิมพ์แบบสอบถามแล้วจึงให้คณะทำงานลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งอธิบายข้อคำถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาครบตามจำนวน จึงนำมาลงรหัสเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุปตีความและการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1 – 2 พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ (X)

n = 623

ปัจจัยแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ (X ₁)	4.49	.430	มาก
ปัจจัยด้านการสื่อสาร (X ₂)	4.35	.460	มาก
ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ (X ₃)	4.69	.375	มากที่สุด
รวม	4.51	.422	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$), (S.D. = .422) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69$), (S.D. = .375) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.49$), (S.D. = .430) และปัจจัยด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.35$), (S.D. = .460) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ (Y)

n = 623

ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ค่าใช้จ่ายของประชาชนลดลง	3.96	.475	มาก
2. เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ	4.26	.598	มาก
รวม	4.11	.541	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$), (S.D. = .541) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการกระตุ้นทางเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.26$), (S.D. = .598) รองลงมาคือด้านค่าใช้จ่ายของประชาชนลดลง ($\bar{X} = 3.96$), (S.D. = .475)

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันคือปัญหาด้านการลงทะเบียนซึ่งมีความยุ่งยากและซับซ้อนเพราะอาจจะต้องลงแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง นอกจากนี้แล้วโดยเฉพาะการยืนยันตัวตนผ่านระบบออนไลน์ทำให้การสมัครมีความยุ่งยาก และส่งผลให้ประชาชนยืนยันไม่ทันตามเวลาที่กำหนด และที่สำคัญหากอยู่ในพื้นที่ที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร หรือ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณ การลงทะเบียนและการยืนยันตัวตนก็จะไม่สามารถดำเนินการได้ โดยปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่าจากงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐยังไม่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่เช่นกัน

“มันลงทะเลเบียดยาก แล้วก็ถ้าไม่มีสัญญาณเน็ต ยิ่งทำอะไรไม่ได้เลย แล้วก็การให้ข่าวยังไม่ทั่วถึง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2566)

ส่วนการลงทะเลเบียดและยืนยันทัวผ่านธนาคาร พบว่า ในบางพื้นที่ที่อยู่นอกเมือง จะไม่สามารถเดินทางเข้ามาได้ทันตามเวลาที่กำหนด รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่ยากจนอยู่แล้วก็จะมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และเมื่อไม่สามารถเดินทางมาได้ก็ทำให้ขาดสิทธิได้เช่นกัน

“บางทีก็ไปไม่ได้ มันมีค่าใช้จ่าย อย่างพวกค่ารถ ค่ากิน หลายอย่าง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2566)

นอกจากนี้แล้วในด้านปัญหาและอุปสรรคของการนำไปใช้นั้น พบว่า ความคิดเห็นของผู้ที่ลงทะเลเบียดทันตามกำหนดเวลาและได้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปใช้อธิบายว่า เวลา ที่ต้องนำบัตรไปใช้บางทีก็ไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากสินค้าที่ต้องการซื้อไม่มีในร้านค้า ในชุมชน อีกทั้งและในสิทธิที่ได้นั้นในบางประเด็นไม่ได้ตรงตามความต้องการหรือเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางโดยขสมก. หรือรถไฟฟ้า BTS MRT ARL

“สิทธิบางอย่างพวกเราก็ไม่เกี่ยว ไม่มีที่จะไปใช้ ไม่มีโอกาสใช้เลย ไอ้พวกรถไฟฟ้า BTS อะไรพวกเนี้ย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2566)

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในด้านการลงทะเลเบียดและยืนยันทัวตน ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมทั้งปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปลงทะเลเบียด และปัญหาด้านสิทธิในการใช้บัตรที่ไม่ตอบสนองหรือตรงตามความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งยังมีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม

Model	R	R ²	Adjusted R ²	SE.	Change Statistics				
					R ²	F Change	df1	df2	Sig.
1	.398 ^a	.158	.154	.19702	.158	38.763	3	619	.000

a. Predictors: (Constant), X₃, X₂, X₁; X₃ = ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ, X₂ = ปัจจัยด้านการสื่อสาร, X₁ = ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ

b. Dependent Variable: Y (ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ)

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่าเท่ากับ .398 แสดงว่า ตัวแปรอิสระ ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ: X₃, ปัจจัยด้านการสื่อสาร: X₂, และ ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ: X₁ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในทิศทางบวกในระดับปานกลาง ในขณะที่ค่า R² มีค่าเท่ากับ .158 หมายความว่า สมการนี้สามารถอธิบายอิทธิพลที่มีต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ร้อยละ 15.80

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

Model	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	S.E.	β		
1 (Constant)	4.015	.207		19.373	.000
X1 ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ	-.423	.062	-.395	-6.878	.000
X2 ปัจจัยด้านการสื่อสาร	.427	.043	.560	9.900	.000

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (ต่อ)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	S.E.	β		
X3 ปัจจัยด้านการนำไปปฏิบัติ	.033	.033	.044	1.010	.313

Dependent Variable: Y ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

p=.04

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ดังนี้ ตัวแปร X_2 (ปัจจัยด้านการสื่อสาร) มีความสัมพันธ์กับตัวแปร Y (ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ) ในทิศทางเดียวกันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $\beta = .560$ ในขณะที่ ตัวแปร X_1 (ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับตัวแปร Y (ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ) ในทิศทางตรงกันข้ามในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $\beta = -.395$ และตัวแปร X_3 (ปัจจัยด้านการนำไปปฏิบัติ) มีความสัมพันธ์กับตัวแปร Y (ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ) ในทิศทางเดียวกันในระดับค่อนข้างน้อยและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $\beta = .044$ ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการนำไปสร้างสมการถดถอย ส่งผลให้สมการถดถอยเป็นดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 4.015 + .427(\text{ปัจจัยด้านการสื่อสาร}) - .423(\text{ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ})$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$Y_Z = .560(\text{ปัจจัยด้านการสื่อสาร}) - .395(\text{ปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ})$$

จากสมการมาตรฐานอธิบายได้ว่าความสำเร็จจะเพิ่มขึ้น .560 หน่วย หากปัจจัยการสื่อสารเพิ่มขึ้น 1 หน่วย และระดับความสำเร็จจะเพิ่มขึ้น .395 หน่วยหากปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจโดยหากปัญหาในส่วนนี้ลดลง 1 หน่วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยที่ได้แสดงถึงความสำเร็จของนโยบายมากกว่าความล้มเหลว ดังนั้นสามารถอภิปราย ได้ดังนี้

ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของธมนธรณ์ พรพักษนิตย์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2560 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ธมนธรณ์ พรพักษนิตย์, 2561) ส่วนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับรัฐกร กลิ่นอุบล พบว่า ความสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติในกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลาง ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบายและการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก (รัฐกร กลิ่นอุบล, 2561)

ระดับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ จุวรรณ พบว่า การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) (ชัยวัฒน์ จุวรรณ, 2564) และยัง

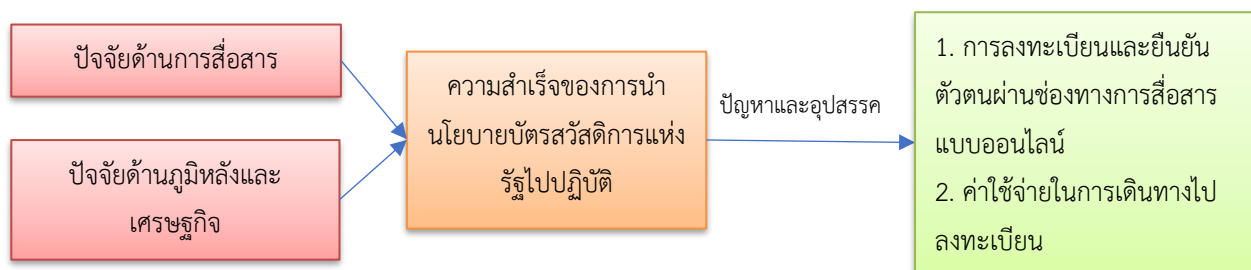
ตรงกับ ธมนธรณ์ พรพชรนิธย์ พบว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2560 กรณีศึกษาสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ธมนธรณ์ พรพชรนิธย์, 2561)

ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในด้านการลงทะเบียนและยืนยันตัวตน ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมทั้งปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปลงทะเบียน ปัญหาด้านสิทธิในการใช้บัตรที่ไม่ตอบสนองหรือตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับผลการวิจัย มติกา อารยะภักดี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการแจกบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ชุมชนก้นน้มนั้น เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร คือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังอยู่ในวงแคบประชาชนที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเดินทางมาสมัคร ณ จุดที่กำหนดได้การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มีบัตรสวัสดิการยังทำได้ไม่ครอบคลุม (มติกา อารยะภักดี, 2562) และยังคงตรงกับผลการวิจัยของ ประภาพรณ วัฒนะ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คือ ไม่ทราบข่าวและไม่สามารถเดินทางไปลงทะเบียนได้ (ประภาพรณ วัฒนะ, 2562) นอกจากนี้แล้วปัญหาและอุปสรรคในด้านการประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพยังสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณเช่นกัน โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐถึงแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของปัจจัยในด้านอื่นดังปรากฏในตารางที่ 1 พบว่า มีค่าน้อยที่สุดซึ่งสะท้อนถึงปัญหาด้านการสื่อสารอย่างชัดเจน

ปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางบวกในระดับปานกลางสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัฐกร กลิ่นอุบล พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรต่าง ๆ มีผลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลางในการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติ (รัฐกร กลิ่นอุบล, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้พบองค์ความรู้ใหม่ กล่าวคือ ในทางทฤษฎีแม้จะพบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ แต่เมื่อทำการวิเคราะห์ผลทางสถิติแล้วพบว่ามีเพียง 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านภูมิหลังและเศรษฐกิจ ซึ่งในด้านของปัญหาและอุปสรรคซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่ามีความสอดคล้องและสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณได้อย่างชัดเจน สามารถนำเสนอเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$), (S.D. = .422) และระดับความสำเร็จของการนำนโยบายบัตร

สวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$), (S.D. = .541) ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในด้านการลงทะเบียนและยืนยันตัวตน ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมทั้งปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปลงทะเบียน ซึ่งจากผลการวิจัยซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ โดยเฉพาะปัจจัยด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารมีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายจากภาครัฐไปปฏิบัติ จากผลการวิจัยสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ โดยภาครัฐควรกำหนดนโยบายด้านการสื่อสารและให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจในการลงทะเบียนหรือการใช้สิทธิตามบัตร นอกจากนี้แล้วการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยใช้ฐานข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งผู้วิจัยเริ่มโครงการในปี พ.ศ. 2560 และงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อมูลอาจจะไม่เป็นปัจจุบันอีกทั้งเงื่อนไขและรายละเอียดของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์แบบเส้นตรง ทำให้ทราบข้อมูลในอิทธิพลระหว่างตัวแปรในทางตรงแบบทิศทางเดียว โดยที่ในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาแบบจำลองที่แสดงเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะช่วยให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในทุกมิติซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เสาวลักษณ์ งามวิทย์โรจน์. (2562). การศึกษาการตอบสนองของประชาชนที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ศึกษากรณีชุมชน นครไชยศรี กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาลัษรคามคำแหง.
- จารุวิทย์ ศิริพรรณปัญญา. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในเขตจังหวัดมหาสารคาม. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ จุวรรณ. (2564). การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธมนธรรณ พรพชรนิธย์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2560: กรณีศึกษา สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภาพรรณ วัฒนนะ. (2562). กลยุทธ์การจัดสวัสดิการสังคมของผู้ไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาตำบลบ้านราม อำเภอสว่างวีระ จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (20 มิถุนายน 2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ. (รชต จุฑาผิว, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (21 มิถุนายน 2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ. (รชต จุฑาผิว, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (21 มิถุนายน 2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติ. (รชต จุฑาผิว, ผู้สัมภาษณ์)
- มติกา อารยะภักดี. (2562). การประเมินผลโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาชุมชนก้านน้มน้ำ เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- รัฐกร กลิ่นอุบล. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลาง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรพล ตูลยะเสถียร และคณะ. (2560). ไชรหส์การคลังอัจฉริยะ. สัมมนาวิชาการประจำปีของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2566 จาก <http://www.fpo.go.th/main/getattachment/General-information-public-service/FPO-symposium/8493/CNT0019282-1.pdf.aspx>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2561). มาตรการสวัสดิการแห่งรัฐนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาคอขวดความยากจน. ไทยคู่ฟ้าวารสารสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2(2561), 5-7.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2560). รายงานการคลังประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สัดส่วนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภค. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2566 จาก <https://data.go.th/dataset?tags=คนจน>
- Delbecq, A. L. et al. (1975). Group techniques for program Planning: A guide to nominal group and Delphi processes. Glenview, IL: Scott, Foresman and Company.
- Näyhä, A. (2014). Method and Application. School of Forest Sciences. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Yamane, T. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd Edition). New York: Harper & Row Ltd.